

Input // output

Pensioenen

De introductie van een flexibel pensioenstelsel kan leiden tot een Pareto-verbetering van de welvaart. Dit concluderen Adema *et al.* aan de hand van een theoretisch model met een ongedekt pensioenstelsel en een bevolking die onderling verschilt in termen van opleidingsniveau en levensverwachting. Aangenomen wordt verder dat de levensverwachting van mensen positief samenhangt met hun productiviteit. Hierdoor ontstaan twee intergeneratiele herverdelingseffecten, namelijk van hoge inkomens naar lage inkomens en van kortlevende mensen naar langlevende mensen. Een

voorwaarde voor de Pareto-verbetering is dat de uitkering bij vervroegde of verlate uitstroom actueel neutraal en gelijkmatig voor iedereen wordt verrekend. Wanneer de uitkering per individuele levensverwachting actueel neutraal wordt verrekend profiteren mensen met een korte levensverwachting en laag opleidingsniveau ten koste van mensen met een langere levensverwachting en hoog opleidingsniveau.

Adema, Y., J. Bonenkamp en L. Meijdam (2013) *Flexible pension take-up in social security. Netspar Discussion Paper*, 020.

Informatie

Mensen hechten meer waarde aan informatie waarvoor ze moeten betalen dan aan informatie die vrij beschikbaar is. Dit concluderen Robalo en Sayag op basis van een laboratoriumexperiment met 166 studenten. Hieruit bleek dat participanten die betalen voor informatie meer waarde aan deze informatie hechten dan deelnemers die voor identieke informatie niet hoeven te betalen, doordat zij deze verzonken kosten meenemen in hun waardering van informatie. Een laboratoriumexperiment stelde de auteurs in staat om selectieeffecten te voorkomen. Deze treden in de praktijk wel op doordat mensen die bereid zijn te betalen voor informatie waarschijnlijk verschillen van mensen die niet willen betalen voor informatie. Het gevonden effect kan mogelijk door beleidsmakers gebruikt worden om het gedrag van mensen in een gewenste richting te sturen, door bijvoorbeeld een prijs voor een flyer met informatie te vragen.

Robalo, P. en R. Sayag (2013) *Paying is believing: the effect of costly information on Bayesian updating. CREED Working Paper*.

Woning

Huizenbezitters geven een groter deel van hun inkomen uit aan woningconsumptie naar mate zij over een groter eigen vermogen beschikken. Van Dijk concludeert aan de hand van empirisch onderzoek met data uit 2009 dat dit komt doordat de kosten van eigen vermogen minder meetellen in woonconsumptiebeslissingen dan de kosten van vreemd vermogen. Terwijl de kosten van vreemd vermogen, zoals hypotheekrente, vaak direct waarneembaar zijn, zijn de kosten van eigen vermogen vaak verborgen, bijvoorbeeld als gedeelde rente-inkomsten over het geïnvesteerde vermogen, en zouden daardoor door huishoudens anders worden ervaren.

Dijk, M. van (2013) *Eigen vermogen en woningconsumptie. CPB Achtergrond-document*, 1 augustus.

Kostendoelmatigheid

De kostendoelmatigheid, ofwel de verhouding tussen de laagst haalbare en feitelijke kosten van Nederlandse ziekenhuizen is hoog. Dit blijkt uit empirisch onderzoek van Blank *et al.* De auteurs onderzoeken de relatie tussen de interne sturing, zoals de samenstelling en beloning van de raad van bestuur en specialisten, en de kostendoelmatigheid van ziekenhuizen. Zij vinden een beperkte correlatie tussen deze variabelen, maar vinden wel een aantal significante effecten die van belang zijn. Zo blijkt een uitbreiding van het aantal leden van de raad van toezicht met één lid samen te gaan met een stijging van de kostendoelmatigheid met 0,4 tot 0,7 procent. Uitbreiding van raad van bestuur met één lid gaat daarentegen samen met een daling van de kostendoelmatigheid met 0,3 tot 0,7 procent. Ten slotte blijkt er een positieve relatie te zijn tussen de aanwezigheid van een bonussysteem voor de raad van bestuur en de kostendoelmatigheid.

Blank, J.L.T., B.L. van Hulst en A.C.M. Dumaij (2013) *Besturen sturen. Empirisch onderzoek naar het effect van interne sturing op de doelmatigheid van de Nederlandse ziekenhuizen in de periode 2003 – 2010*. Delft: IPSE Studies.

Arbeidsongevallen

In 2012 liep 6,7 procent van alle werknemers lichamelijke of geestelijke schade op door een arbeidsongeval, wat overeenkomt met ongeveer 478.000 personen. Vrouwen hebben relatief vaker geestelijke schade, terwijl mannen vaker lichamelijk klachten melden. Dit

6,7%

Percentage werknemers met een arbeidsongeval

hangt onder meer samen met de verschillen in bedrijfssectoren waarin relatief veel mannen of vrouwen werkzaam zijn.

CBS (2013) *Bijna half miljoen werknemers met arbeidsongeval. Webmagazine*, 5 augustus.

Infrastructuur

Investerings in infrastructuur leiden tot hogere niveaus van export en import. Dit concluderen Celbiş *et al.* op basis van een metastudie over 542 schattingen uit 36 studies naar de effecten van investeringen in infrastructuur uit de periode 1999–2012. Een verhoging van de uitgaven aan infrastructuur met één procent leidt gemiddeld tot 0,6 procent meer export en 0,3 procent meer import. Deze effecten zijn over het algemeen nog sterker voor ontwikkelingslanden en investeringen in landinfrastructuur, zoals wegen en spoorlijnen. De resultaten suggereren dat investeringen in infrastructuur een aantrekkelijke investeringsoptie vormen door een direct economisch effect op de korte termijn en een indirect effect op de lange termijn door de verbetering van de handelsbalans.

Celbiş, M.G., P. Nijkamp en J. Poot (2013) How big is the impact of infrastructure on trade? Evidence from meta-analysis. *UNU-MERIT Working Paper*, 032.

Bankleningen

De blootstelling van banken aan staatsschuld van financieel verzwakte buitenlandse overheden heeft een negatieve invloed op de uitgifte van leningen van banken. Dit blijkt uit econometrisch onderzoek van Popov en Van Horen aan de hand van data van bankleningen over de periode 2009–2011. Het niveau van afgesloten leningen daalde sterk bij het begin van de crisis en herstelde na het derde kwartaal van 2009. Echter, de groei van het aantal leningen na de crisis lag voor banken die een substantiële positie in staatsschuld van GIIPS-landen bezaten gemiddeld 23,5 procent lager dan van banken die niet aan staatsschuld van deze landen waren blootgesteld. De auteurs vermoeden dat de crisismaatregelen van de ECB een verdere afname van het aantal leningen hebben voorkomen doordat het banken mogelijk werd gemaakt hun positie in de staatsschuld van verzwakte overheden af te bouwen.

Popov, A. en N. van Horen (2013) The impact of sovereign debt exposure on bank lending: evidence from the European debt crisis. *DNB Working Paper*, 382.

Woningcorporaties

Veertig procent van de corporaties is in de periode 1997–2010 een of meerdere malen gefuseerd. Er zijn bij deze fusies op het gebied van bedrijfslasten echter geen schaalvoordelen behaald. Het argument van kostenbesparing door fusies lijkt dan ook ongegrond, hoewel ook geen

Nauwgezetheid

Nauwgezet en accuraat zijn op jonge leeftijd heeft sociaal-economische gevolgen op latere leeftijd, bijvoorbeeld met betrekking tot salaris en spaargedrag. Dit volgt uit empirisch onderzoek van Prevoo en Ter Weel aan de hand van data van een cohortstudie van Britten die geboren zijn in 1970. De resultaten laten zien dat sociaal-economische uitkomsten op latere leeftijd niet alleen worden beïnvloed door cognitieve vaardigheden en de sociale klasse, maar ook door persoonlijkheidskenmerken van jongeren.

Prevoo, T. en B. ter Weel (2013) The importance of early conscientiousness for socio-economic outcomes: evidence from the British cohort study. *CPB Discussion Paper*, 251.

Voorkeuren

Ouders die meer betrokken zijn bij de opvoeding van hun kinderen door bijvoorbeeld meer betrokken te zijn bij het schoolleven van hun kinderen, krijgen kinderen die meer op hen lijken in termen van risicopreferenties en het vertrouwen in andere mensen. Dit blijkt uit empirisch onderzoek van Zumbühl *et al.* aan de hand van data van Duitse ouders en hun kinderen over de periode 1984–2011. Hierdoor kunnen ouders doelbewust bepaalde economische preferenties zoals risicovoorkeuren van hun kinderen vormen.

Zumbühl, M., T. Dohmen en G. Pfann (2013) Parental investment and the intergenerational transmission of economic preferences and attitudes. *GSBE Research Memorandum*, 033.

Toerisme

De voldoening van toeristen met niet-tastbare aspecten van een stad, zoals veiligheid en vervuiling, is positief gecorreleerd met de loyaliteit van toeristen. Dit wil zeggen dat toeristen die meer tevreden zijn met een stad eerder geneigd zijn om nog eens terug te keren naar dezelfde bestemming, of deze aan te bevelen bij vrienden. Dit concluderen Romão *et al.* op basis van onderzoek met data van toeristen in Amsterdam en Leipzig in 2007. Dit resultaat impliceert dat de aantrekkelijkheid van een stad niet alleen afhangt van attracties en andere diensten die belangrijk zijn voor toeristen, zoals winkels en musea, maar ook van de mate waarin toeristen in een aangename omgeving van deze voorzieningen kunnen genieten.

Romão, J., E. van Leeuwen, B. Neuts en P. Nijkamp (2013) Tourist loyalty and urban e-services: a comparison of behavioural impacts in Leipzig and Amsterdam. *Feweb Research Memorandum*, 012.

Overmoedig

Het hoge percentage zelfstandige ondernemers van wie de onderneming mislukt en de lage gemiddelde inkomsten van zelfstandige ondernemers suggereren dat te veel mensen kiezen voor het ondernemerschap. Dit zou kunnen komen doordat ondernemers overmoediger zijn dan niet-ondernemers en daardoor onrealistisch hoge verwachtingen van hun onderneming hebben. Dit vermoeden wordt bevestigd door empirisch onderzoek van Rietveld *et al.*, die aan de hand van data van ouderen in de Verenigde Staten over de periode 1992–2010 concluderen dat ondernemers gemiddeld inderdaad overmoediger zijn dan niet-ondernemers.

Rietveld, C.A., P.J.F. Groenen, P.D. Koellinger, M.J.H.M. van der Loos en A.R. Thurik (2013) Living forever: entrepreneurial overconfidence at older ages. *ERIM Report Series*, 012.

40%

Woningcorporaties
gefuseerd

schaalnadelen zijn gevonden zodat berichten over kostenefficiënties als gevolg van fusies ook ongegrond zijn.

Berge, M. van den, E. Buitelaar en A. Weterings (2013) *Schaalvergroting in de corporatiesector. Kosten besparen door te fuseren?* Den Haag: Planbureau voor de Leefomgeving.